

İleri Girişimcilik Destek Programının Girişimciler Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Durum Analizi

Tolga Sarıcan¹ , Ercan İnce²

ÖZET

Amaç: Bu çalışma ile KOSGEB tarafından girişimcilere verilen ileri girişimcilik desteklerinin etkinliği, katkısallığı ve yerindeliği konusu Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars bölgelerinde araştırılmıştır. Bu çalışmanın amacını destekten yararlanan işletmelerdeki değişim ve etkinin belirlenmesinin yanı sıra KOSGEB ileri girişimci destek programının girişimleri istenilen alanlara yönlendirme kapasitesinin ortaya konulması oluşturmaktadır.

Yöntem: Araştırmada nicel analiz yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda araştırmacının evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, araştırmacının ölçekleri, uygulama analiz sonuçları ve kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ele alınmıştır.

Bulgular: İleri girişimcilik kapsamında verilen desteklerin işletmelerin eleman sayılarında, üretim miktarlarında ve satış hacimlerinde ciddi artışlar gösterirken, desteklerin işletmelerde orta düzey bir etkililiğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilerin desteğe ilişkin önerileri incelendiğinde ise sermaye, hammadde ve faizsiz kredi gibi seçeneklerin desteğin içerisine eklenmesine ve bürokratik engellerin azaltılmasına yönelik fikir beyan ettikleri görülmüştür.

Özgünlük: Bu çalışmanın özgünlüğünü Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illerinde KOSGEB ileri girişimcilik desteğini kullanmış girişimcilerin, işletmelerinde tespit ettikleri değişim ve etkinlik oluşturmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde ileri girişimcilik desteklerinin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması bu çalışmanın özgünlüğünü arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İleri Girişimcilik, KOSGEB, Destek.

JEL Kodları: M13, M38, O25.

A Situation Analysis for the Evaluation of the Advanced Entrepreneurship Support Program by Entrepreneurs

ABSTRACT

Purpose: With this study the effectiveness, contribution and appropriateness of advanced entrepreneurship supports given to entrepreneurs by KOSGEB were investigated in Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars regions. The purpose of this study is to determine the change and impact in the businesses benefiting from the support, as well as to reveal the capacity of the KOSGEB advanced entrepreneur support program to direct the initiatives to the desired areas.

Methodology: Quantitative analysis method was used in the research. At the same time, the population and sample of the research, data collection tools, scales of the research, application analysis results and validity and reliability studies of the scales used were discussed.

Findings: It has been determined that the supports provided within the scope of advanced entrepreneurship show significant increases in the number of employees, production amounts and sales volumes of businesses, while the supports have a medium level of effectiveness in businesses. When the entrepreneurs' suggestions regarding support were examined, it was seen that they expressed ideas about adding options such as capital, raw materials and interest-free loans to the support and reducing bureaucratic obstacles.

Originality: The originality of this study is the change and effectiveness detected in the businesses of entrepreneurs who used KOSGEB advanced entrepreneurship support in Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars provinces. When the relevant literature is examined, the fact that no study has been found on the evaluation of advanced entrepreneurship supports increases the originality of this study.

Keywords: Advanced Entrepreneurship, KOSGEB, Support.

JEL Codes: M13, M38, O25.

¹ Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme ABD, Iğdır, Türkiye

² Iğdır Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Iğdır, Türkiye

Sorumlu Yazar-Corresponding Author: Ercan İnce, ercanince@igdir.edu.tr

DOI: 10.51551/verimlilik.1522458

Araştırma Makalesi / Research Article | Geliş / Submitted: 25.07.2024 | Kabul / Accepted: 08.10.2024

Atıf/Cite: Sarıcan, T. ve İnce, E. (2024). "İleri Girişimcilik Destek Programının Girişimciler Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Durum Analizi", *Verimlilik Dergisi*, 58(4), 663-680.

EXTENDED ABSTRACT

When SMEs are considered as individual businesses, their contribution to the economy may not be understood. However, when they are considered as parts of a system and collectively, it can be understood much more clearly how important they are for the development of the economy and the increase in the welfare level of the society. For this reason, the entrepreneurship ecosystem, which is the field of SMEs, has become more important. States that are aware of this have thought that some facilities should be provided to the elements within the system in order for this system to work more efficiently, and they have carried out studies in this direction. As in the world, support mechanisms have been designed to develop entrepreneurship in Turkey and some institutions have been assigned to this task. The most authorized organization in the field of supporting both entrepreneurship and SMEs in Turkey; It is KOSGEB (Small and Medium Enterprises Development and Support Administration; Uluköy ve diğerleri, 2013:30)

Entrepreneurship and business management are of great importance in the economic development of every country. However, especially in developing countries, entrepreneurship and business activities face difficulties due to obstacles to economic development. The reasons why countries want to support SME and non-SME businesses are economic growth, economic development, accelerating the development of underdeveloped regions, adding competitiveness to their businesses, increasing the productivity of businesses, increasing employment capacity, accelerating technology development, expanding export capacity, accelerating industrialization and ensuring the entry of foreign capital into the country.

This study examines the effectiveness, contribution and appropriateness of the Advanced Entrepreneurship supports given to entrepreneurs by KOSGEB, specifically in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars, and the capacity of the KOSGEB Advanced Entrepreneurship Support Program to direct the initiatives to the desired areas, specifically in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars. It is aimed to be researched and interpreted. The participants of this study; It consists of entrepreneurs who have established their businesses by benefiting from the Advanced Entrepreneurship Support in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars. In this context; It will be tried to determine whether there is a connection between the support received by entrepreneurs who have established their businesses by benefiting from Advanced Entrepreneurship Support in the provinces of Ağrı, Erzurum, Iğdır and Kars, and the capacity of the supports to transport entrepreneurs to the areas they aim to channel, and thus the effectiveness of this support will be measured. The research hypotheses to be used in this study were created based on the theoretical basis of the study. In line with these evaluations, the determined hypotheses will be tested. The hypotheses are listed as follows:

H₁: The level of satisfaction with the support differs according to the length of operation of the enterprises.

H₂: The level of satisfaction with the support differs according to the export status of the enterprises.

H₃: Satisfaction levels regarding support differ according to provinces.

H₄: Satisfaction levels regarding the support differ according to the patent status of the enterprises.

It is seen that the majority of businesses established with advanced entrepreneurship support report that the establishment support provided within the scope of advanced entrepreneurship support is not sufficient at all or partially sufficient. In this process, it is noticeable that the number of businesses reporting that the establishment support provided within the scope of advanced entrepreneurship support is sufficient is quite low. The reason for this may be that the establishment support provided within the scope of advanced entrepreneurship support remains well below the establishment costs in today's conditions (inflationary environment and support figures have never been updated).

1. GİRİŞ

Girişimcilik genellikle yenilik, risk alma ve uyum sağlama ile karakterize edilen yeni girişimlerin yaratılması, geliştirilmesi ve yönetilmesini kapsayan çok yönlü ve dinamik bir çalışma alanıdır. Girişimcilik özünde fırsatların belirlenmesi ve takip edilmesi, kaynakların değerlendirilmesi ve paydaşlar için değer yaratmayı ifade etmektedir. Girişimcilik süreci doğası gereği disiplinler arasıdır ve ekonomi, psikoloji, sosyoloji ve yönetim gibi alanlardan yararlananmaktadır. Son yıllarda girişimcilik ekonomik büyümeyi yönlendirme, inovasyonu teşvik etme ve toplumsal zorlukları ele alma potansiyeli nedeniyle önem kazanmıştır.

Girişimlerin ve kuluçka merkezlerinin gelişimi, birçok ülke ve bölgenin ekonomik kalkınması için önemli bir ekosistem yaratmıştır. Girişimcilikteki akademik araştırmalar girişimciliğin yalnızca küçük işletme yönetimi veya bireysel özelliklere odaklandığı şeklindeki geleneksel görüşlerin ötesine geçerek önemli ölçüde evrimleşmiştir.

Çağdaş çalışmalar, kurumsal ortamlar, ağlar ve kültürel etkiler gibi bağlamsal faktörlerin girişimcilik sonuçlarını şekillendirmedeki önemini vurgulamaktadır. Girişimcilik, yerel ve ulusal ekonomilerin büyümesinde önemli bir değişken olarak kabul edilmiştir. Bunun nedeni, girişimcinin ekonomik bilgileri kullanarak firmaların ve pazarların yapısını değiştirmede önemli bir rol oynamasındandır. Girişimciler yenilik getirerek, değişim yaratarak ve rekabeti artırarak yeni bilgi ile ekonomik değer yaratma arasındaki boşluğu kapatıp, ülkelerin ekonomik kalkınmasına ve büyümesine katkıda bulunmaktadırlar. (Thurik and Wenckers 2001). Bu katkıyı girişimciler küçük ve orta ölçekli işletmeleri kurarak gerçekleştirmektedirler. Dünya üzerindeki küçük ve orta ölçekli işletmeler ekonomik birimlerin %70' inden fazlasını oluşturmaktadır. Öyle ki bazı ülkelerde veya veri kalemlerinde bu değerler %99' un üzerine çıkabilmektedir. Tüm bu veriler ışığında ekonomik kalkınmanın en önemli aktörlerinden birinin, küçük ve orta ölçekli işletmeler olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Ayrıca bu işletmeler tüm dünyayı sağlık ve ekonomik anlamda etkisi altına alan Covid-19 salgınında, esneklikleri ve piyasaya adapte olabilmeye yetenekleriyle büyük işletmelere üstünlük sağlamışlardır. Bu anlamda küçük ve orta ölçekli işletmelerin doğuşundan gelişme aşamasına kadar iyi analiz edilip bu analizin sonucuna göre de önlemler almak önemli hale gelmiştir. Bir ülke ekonomisinin hatta dünya ekonomisinin yegâne taşlarından biri haline gelen küçük ve orta ölçekli işletmelerin doğmasını sağlayan girişimcilik ekosistemi başarılı işletmelerinin temelini atıldığı bir yapıdır. Bu anlamda girişimcilik ekosisteminin doğru, etkili ve verimli çalışması demek bu sistem içinde doğan işletmelerin başarıya daha yakın olması demektir. Özellikle bilginin çok hızlı yayılabildiği gereksinim ve isteklerin çok çabuk şekillendirilebildiği bu çağda, böyle bir değişime daha hızlı ayak uydurabilecek olan işletmelerin doğmasında girişimciler ve girişimcilik ekosistemi büyük bir öneme sahiptir. Girişimciler kendilerini başarıya ulaştıracak olan özellikler sayesinde devletin veya büyük şirketlerin girmek istemediği birçok alana girerek satış-pazarlama, üretim ve finans konularında yeni çözümler üretebilmeleri bakımından yeni alanların oluşmasını sağlamakta, yurt dışı alanlara genişleyerek endüstriyel ve milli tecrübeyi artırmaktadırlar. İşsizliğin daha büyük bir sorun olduğu pandemi sürecinde bu soruna en büyük çözüm katkısını sağlayanlar yine girişimciler ve küçük ve orta ölçekli işletmeler olmuştur. Ayrıca pandemiyle birlikte üretimin öneminin artmasının yanı sıra üretimin stratejik alanlarda en verimli şekilde sürekli ve sürdürülebilir bir şekilde yapılmasının zorunluluğu daha iyi anlaşılmıştır. Bundan dolayı; girişimcilere verilecek desteklerin miktarının ve şartlarının daha iyi belirlenerek seçili alanlarda verilmesi, kamu kaynaklarını etkin ve verimli kullanarak ekonomik yapılanmanın istenilen alanlara kaymasını sağlanmalıdır. Girişimcilik sistemi son yıllarda teknolojik gelişmeler, değişen toplumsal değerler ve küresel pazarların artan karmaşıklığı nedeni ile önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Küçük ölçekli yerel işletmelere odaklanan geleneksel girişimcilik yerini yenilikçilik ve ölçeklenebilirlik ile öne çıkan ileri girişimciliğe bırakmıştır.

İleri girişimcilik inovasyon, dijitalleşme ve sürdürülebilirliğe vererek büyümeyi yönlendirme, değer yaratma ve yüksek büyümeyi içermektedir. Bu yeni paradigma, girişimcilerin karmaşık sistemlerde gezinme, veri ve analitiği kullanma ve işbirlikçi ilişkileri teşvik etme yeteneği de dahil olmak üzere belirli bir beceri kabiliyetine sahip olmasını gerektirir. Ayrıca İleri girişimcilik, ulusal ekonominin büyümesi için önemli bir itici güç olarak görülmektedir. Araştırmalar, ileri girişimcilik oranı arttıkça yatırım ve istihdamın arttığını, arz ve talep döngüsünün daha işlevsel hale geldiğini ve pazarların dinamikleştiğini göstermektedir (Romer 1990).

Dünya ve Türkiye ekonomisinin %97' sinden fazlasını kapsayan küçük ve orta ölçekli işletmelere maddi ve manevi anlamda destekler sağlanması ve bu ekonomik birimlerin nitelik olarak daha üst düzeylere ulaşmaları amacıyla birçok hükümet planı devreye alınmıştır. Fakat bu destekleri vermektense daha önemlisi desteklerin etkililiğinin, yerindeliğinin ve etkinliğinin araştırılması ve buna göre düzenlemeler yapılması daha önemlidir. İşte bu desteklerden biri olan ileri girişimcilik programı işletmelerin yenilikçilik ve ölçeklenebilirliğinin sağlanması için kanun koyucular tarafından devreye alınmıştır. Bu çalışmada küçük ve orta ölçekli işletmelere sağlanan ileri girişimcilik programının etkinliğinin araştırılması amaçlanmıştır. Daha önceki yapılan çalışmalar sadece geleneksel girişimcilik üzerine yoğunlaşırken, bu çalışma ileri girişimcilik destek programını girişimciler tarafından değerlendirmesi yönelik literatürdeki ilk çalışmalardan birisidir. Çalışmanın giriş bölümünden sonra literatür taramasına yer verilmiş, ardından İleri Girişimcilik Destek

Programından yararlanan girişimcilere uygulanan anket verilerin çözümlenmesi ile yöntem kısmına geçilmiş, son olarak da sonuç ve kamuya yönelik önerilerle çalışma tamamlanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Girişimciler, günümüz ekonomisinin en önemli itici güçlerinden biri konumundadır (Dutta ve diğeleri, 2009). Bu konum girişimcileri her zaman bir değişim ve fırsatları aramaya, kendi dışında gelişen değişimlere cevap vermeye ve değişimleri bir alan olarak algılamaya itmiştir (Drucker, 1986:220-232). Belki de bu nedenle çoğu zaman girişimcilik ve yenilik literatürde bir arada belirtilmektedir (Wong ve diğeleri, 2005). 21. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri internetin bulunmuş olmasıdır. İnternet teknolojilerinin yaşadığı hızlı gelişim işletmelerin çalışma metotlarını değiştirmiştir. Online ticaretin yaygınlaşması buna en iyi örneklerden biridir (Çiçek, 2018). Günümüzde insanlar evlerinden çıkmadan bilgisayarlar ve sosyal medya kanalı ile ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri noktaya gelmişlerdir. Bu da girişimciler tarafından bir fırsat olarak görülmüş ve e-ticareti sınırları olmayan bir merkez haline getirmiştir. Böylece girişimciler bu fırsatı algıladıklarında, sosyal medyayı müşteriye ulaşmak için kullandıkları bir araca dönüştürmüştür (Safko, 2010:515). Girişimcilik, istihdam sağlamanın en önemli bileşenidir. Büyük Buhranın hemen ardından ABD ve Avrupa’da kurulan kalkınma ajansları girişimcilik potansiyelinin büyümesine yardımcı olmuştur. Ancak az gelişmiş ülkelerde bu gibi ajansların girişimcilik potansiyelini geliştirmeye başlaması 1990’lara kadar gerçekleşemedi (Lorcu ve Erduran, 2016). Girişimcilik kavramı, aslen Fransızca “entreprendre” kelimesinden gelerek, devralmak, üstlenmek, taahhüt etmek, üstlenmek, teşebbüs etmek” anlamını taşımaktadır (Wickham, 2006:348-363). Peter Kilby girişimciliği hayali bir karakter olarak tanımlamaya çalışmıştır. Zorluğu nedeniyle girişimciliği bir metaforla tarif ederek “Tefarlumba” demiştir. “Tefarlumba” büyük ve önemli bir hayvandır. Bu zamana kadar birçok tuzak kurulmuş ve bazıları tarafından ele geçirilmiş olsa da hiç kimse onu köleleştirmeyi başaramamıştır (Kilby, 1971:120-145). Girişimcilik değişimle ilgilidir ve belirsizlik zamanlarında ortaya çıkma olasılığı daha yüksektir (Casson, 1982:220-238). Dolayısıyla, kullanılmayan potansiyel fırsatların belirlenmesi ve mevcut kaynakların kullanımının daha verimli bir şekilde pazarlanması ve pazara yeni bilgilerin sunulması yoluyla, girişimcinin piyasayı dengeye ulaştırma işlevlerini yerine getirdiği söylenebilir (Smith ve Gregorio, 2017:127-150). Bazı araştırmacılar girişimcinin belirli özelliklere sahip olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Onlara göre girişimci; yenilikçi, iyimser, kararlı, belirsizliğe toleranslı, liderlik vasıflarına sahip, sonuç odaklı, risk alan, esnek, öğrenme odaklı, bağımsızlık duygusunu seven, becerikli, başarı arayan, çevreye duyarlı, azimli, fırsatçı, vizyon sahibi, iç disiplimli, hırslı ve planlama/organizasyon becerilerine sahip olmalıdır (Burns, 2016:189; Blawatt, 1995; McGrath ve MacMillan, 2000; Haynie ve diğeleri, 2010; Cunningham ve Lischeron, 1991). Stratejik planlama becerileri, girişimcilerin işletmelerinin uzun vadeli hedeflerini belirlemelerine ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli adımları atmalarına yardımcı olur. İyi bir stratejik planlama, işletmenin büyüme potansiyelini artırır ve rekabet avantajı sağlar. Girişimciler, stratejik planlama becerilerini geliştirerek işletmelerini daha iyi bir konuma getirebilir ve gelecekteki fırsatları daha iyi değerlendirebilirler (Cao ve Shi, 2021). Finansal yönetim becerileri, girişimcilerin işletmelerinin finansal durumunu yönetme yeteneklerini kapsar. İyi bir finansal yönetim, işletmenin gelirlerini artırır ve maliyetleri azaltır. Girişimciler, finansal yönetim becerilerini geliştirerek işletmelerinin nakit akışını daha iyi yönetebilir ve finansal sorunları önceden tespit edebilirler. Pazarlama ve satış becerileri, girişimcilerin ürün veya hizmetlerinin pazarlanması ve satılması için gereken becerileri kapsar. İyi bir pazarlama ve satış stratejisi, işletmenin müşteri tabanını genişletir ve satışları artırır. Girişimciler pazarlama ve satış becerilerini geliştirerek işletmelerinin büyümesine katkıda bulunabilirler (Hills ve Laforge, 1992).

Yabancı kaynaklara göre “*Advanced Entrepreneurship*” yani “*İleri Girişimcilik*” ya da bir başka deyişle “*Gelişmiş Girişimcilik*”; girişimcilerin işletmelerini başarılı bir şekilde yönetebilmeleri için gerekli olan becerilerin tümünü kapsar. Bunlar arasında; liderlik, stratejik planlama, finansal yönetim, pazarlama ve satış gibi konular yer alır. Girişimciler, bu becerileri edinerek işlerini daha verimli bir şekilde yönetebilir ve uzun vadede başarılı olabilirler (Sarıcan, 2018:27). İleri girişimcilik, sadece yeni işlerin kurulması için değil, aynı zamanda mevcut işletmelerin de büyümesi için de kullanılabilir. Bir işletme, ileri girişimcilik yaklaşımını benimseyerek müşteri tabanını genişletebilir, yeni pazarlara açılabilir ve daha verimli hale gelebilir (Farinha ve diğeleri, 2020). İleri girişimcilik, iş dünyasında yeni bir dönem başlatmaktadır. Bu dönemde, yenilikçi fikirlere sahip olan kişilerin yanı sıra, bu fikirleri hayata geçirmek için gerekli kaynakları sağlayabilen kişiler de önem kazanmaktadır. İleri girişimcilik yaklaşımı sayesinde, iş dünyasında daha verimli ve sürdürülebilir işletmelerin kurulması mümkün olacaktır (Williams ve diğeleri, 2019).

Girişimcilik ve işletmecilik, her ülkenin ekonomik gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. Ancak özellikle gelişme sürecindeki ülkelerde, ekonomik kalkınmanın önündeki engeller nedeniyle girişimcilik ve işletmecilik faaliyetleri sıkıntılarla karşılaşmaktadır (Uslu ve Önal, 2007:28-46). Ülkelerin KOBİ ve KOBİ dışı işletmeleri desteklemek istemelerinin altında; ekonomik büyüme, iktisadi kalkınma, az gelişmiş bölgelerin gelişimini hızlandırma, işletmelerine rekabet gücü katma, işletmelerin verimliliklerini artırma, istihdam kapasitesini artırma, teknoloji gelişimi hızlandırma, ihracat kapasitesini genişletmek, sanayileşmeyi hızlandırmak ve yabancı sermayenin ülkeye girişini sağlayabilmek gibi amaçlar yatmaktadır (Duran, 2003).

Türkiye'de de girişimcilerin desteklenmesi ve işletmelerin kapasite gelişimlerinin sağlanması için devlet tarafından çeşitli destekler verilmektedir. Bu desteklerin temel amacı, işletmelerin devamlılığının sağlanması ve istihdam imkânlarının oluşturulmasıdır. Bunun yanı sıra kamu destekleri, Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleriyle ürün yenilik çalışmalarının artırılması, yurt içi ve yurt dışı pazar payının genişletilmesi, KOBİ'lerin rekabet edebilirliğinin yükseltilmesi, ihracatın artırılması gibi konuları da kapsamaktadır. Kamu desteklerinin işletmelere verilmesindeki ana nedenlerden biri, işletmelerin finansman ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Özellikle yeni girişimlerin finansman ihtiyaçları oldukça yüksektir ve bu nedenle devlet tarafından verilen destekler büyük önem taşımaktadır. Ayrıca işletmelerin Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi, yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasına ve rekabet gücünün artmasına katkı sağlamaktadır. Devlet destekleri ayrıca, işletmelerin ihracat kapasitelerinin genişletilmesine de yardımcı olmaktadır. Bu desteklerle işletmelerin dış pazarlarda rekabet gücü artırılmakta ve ihracat potansiyelleri yükseltilmektedir. Bu da ülke ekonomisinin dış ticaret dengesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi de devlet desteklerinin amacı arasında yer almaktadır. Bu desteklerle işletmelerin yönetim kapasitesi artırılabilmekte, daha etkin bir şekilde yönetilebilmeleri sağlanmaktadır. Bu da işletmelerin uzun vadede sürdürülebilir bir şekilde faaliyetlerini sürdürmelerine yardımcı olmaktadır (Uslu ve Önal, 2007).

2.1. Benzer Çalışmalar

Kandemir ve diğeleri (2017)'nin yapmış olduğu çalışmada 2010-2013 yılları arasında KOSGEB desteklerini kullanan 237 işletmeye anket uygulanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; genel olarak TR33 bölgesinde destek alan işletmelerin desteklerden, destek süreçlerinden ve KOSGEB'ten memnuniyet düzeyinin istatistikî olarak ortalamanın üzerinde olduğu görülmüştür.

Kalkan (2018)'in gerçekleştirdiği çalışmada 275 KOBİ'ye anket formu uygulanmış olup KOBİ'leri destekleyici politikalar geliştirilmesi, yeni destekler sağlanması, sağlanan desteklerin artırılması ve pazara ve kamu ihalelerine giriş engellerini kaldırması sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ar (2009)'ün yapmış olduğu çalışmada 88 kobi'ye anket formu uygulanmış, KOSGEB tarafından verilen desteklerin yetersiz olduğu ve çeşitlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

İbrahimi (2006)'nin yapmış olduğu çalışmasında 100 işletmeye anket formu uygulanmıştır. Araştırmada KOBİ'lere devlet kurumları tarafından verilen desteklerin yeterli olmadığı, destek veren kuruluşların desteklerinin yeterince bilinmediği ve KOBİ'lere destek veren kurumlar arasında en çok KOSGEB'in bilindiği ve aktif olarak destek verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Abacı (2015), 218 işletmeye anket formu uygulayarak KOBİ'lere sağlanan desteklerden teknoloji, eğitim, finans, makine/teçhizat, pazarlama ve danışmanlık desteklerinin KOBİ'lerin ürün kalitesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kolçak ve Bilici (2013) yapmış olduğu çalışmada 45 işletmeye anket formu uygulanmış ve araştırmada KOBİ'lere sağlanan finansal desteklerin üretim ve istihdam seviyelerine olumlu katkısının olduğu sonucuna ulaşılmış, sağlanan finansal desteklerin sonucunda daha önce âtıl kapasite ile çalışan işletmelerin, %100'e varacak kadar kapasite artışlarının olduğu belirtilmiştir.

Bilen ve Solmaz (2014)'ün yapmış olduğu çalışmada 200 işletmeye anket formu uygulanmıştır. Araştırmada KOSGEB tarafından KOBİ'lere sağlanan destek türlerinde ve miktarlarında önemli derecede artışlar meydana geldiği, KOBİ'lerin KOSGEB destekleri hakkındaki bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu ve KOSGEB'in KOBİ'lerin finansal yapısı, istihdam sayıları ve girişimcilik faaliyetleri üzerinde önemli etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Peter ve diğeleri (2018)'nin Nijerya da yapmış olduğu çalışmada kobi sahip ve yöneticilerine 360 anket formu uygulanmıştır. Araştırmada finansal desteğin KOBİ'lerin performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olmasına rağmen bu desteklerin yetersiz olduğunu, katı ve gerçekçi olmayan bürokratik ayrıntılarla karakterize edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Lamoureux ve diğeleri (2019)'nin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmış olduğu çalışmada 75 KOBİ'ye yarı yapılandırılmış anket formu uygulanmıştır. Araştırmada ABD'deki KOBİ'ler tarafından sürdürülebilir uygulamaların teşvik edilmesinin daha programlı ve odaklanmış stratejilere ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Feranita ve diğeleri (2019)'nin Endonezya da yapmış olduğu çalışmada 165 KOBİ'ye anket formu uygulanmıştır. Araştırmada hükümet desteğinin KOBİ'lerin performansını, KOBİ'lerin inovasyonunu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yerli ve yabancı kaynaklar incelendiğinde, KOSGEB'in yeni uygulamaya aldığı İleri Girişimcilik Destek Programının girişimciler tarafından değerlendirilmesine yönelik bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile literatüde ki bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

3. YÖNTEM

Araştırmada nicel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama araçları, araştırmanın ölçekleri, uygulama analiz sonuçları ve kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Hipotezleri

Bu çalışmada kullanılacak araştırma hipotezleri, çalışmanın teorik temelini dayanılarak oluşturulmuştur. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, belirlenen hipotezler test edilecektir. Hipotezler şu şekilde sıralanabilir:

H₁: Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin faaliyet sürelerine göre farklılaşmaktadır.

H₂: Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin ihracat durumuna göre farklılaşmaktadır.

H₃: Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri illere göre farklılaşmaktadır.

H₄: Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin patent durumlarına göre farklılaşmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma ile KOSGEB tarafından, Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illeri özelinde, girişimcilere verilen İleri Girişimcilik desteklerinin etkinliği, katkısallığı ve yerindeliği konusu ile KOSGEB İleri Girişimci Destek Programının girişimleri istenilen alanlara yönlendirme kapasitesi, Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illeri özelinde araştırılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın katılımcılarını; Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illerinde İleri Girişimcilik Desteğinden faydalanarak işletmesini kurmuş girişimciler oluşturmaktadır. Bu kapsamda; Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illerinde İleri Girişimcilik Desteğinden faydalanarak işletmesini kurmuş girişimcilerin aldıkları destekle, desteklerin girişimcileri kanalize etmeyi amaçladığı alanlara ulaştırma kapasitesi arasında bir bağlantı olup olmadığı belirlenmeye çalışılacak ve böylelikle bu desteğin etkinliği ölçülecektir.

3.3. Araştırmanın Önemi

KOBİ ve girişimciliğin önemi günümüz iş dünyasında giderek artmaktadır. İşletmelerin büyük bir çoğunluğu küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Bu nedenle, KOBİ ve girişimciliğin ekonomik kalkınma ve istihdam yaratma açısından büyük bir önemi vardır. KOBİ'ler, ülkelerin ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynarlar. Bu işletmeler, büyük ölçekli işletmelerin aksine, daha esnek ve hızlı karar alabilme yeteneğine sahiptirler. Bu nedenle, özellikle kriz anlarında, KOBİ'lerin dayanabilme yetenekleri, inovasyon ve rekabet güçleri daha yüksektir. Ayrıca, KOBİ'lerin işletme maliyetleri de daha düşüktür, bu da ürünlerinin fiyatlarını daha rekabetçi hale getirir. Girişimciler ise, yeni işletmeler kurarak ekonomiye katkıda bulunurlar. Girişimciler, yenilikçi fikirleri hayata geçirerek yeni ürün ve hizmetler sunarlar. Bu da ekonomik büyümeyi destekleyen bir faktördür. Ayrıca, girişimcilerin işletmeleri büyüdükçe, istihdam yaratma potansiyelleri de artar. Bu da ülke genelinde işsizliği azaltır. Girişimcilerin; KOBİ'lerin ana yapı taşları olduğu düşünüldüğünde, güçlü ve rekabetçi bir ekonominin ana kaynağı olduğu daha net ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda girişimcilerin desteklenmesi ve istenilen alanlara kanalize edilmesi, ülkelerin stratejik kalkınma planlarının daha kolay uygulanabilir olmasını sağlar. Bu amaçla tasarlanmış olan KOSGEB İleri Girişimcilik Destek Programının incelenmesi; etkinliğinin ve katkısallığının ölçülmesi, programın amacına ulaşmasını sağlayacak en önemli faktördür. Bu sayede destek programının eksik yanlarının tespit edilip düzeltilmesi kolaylaşacaktır.

3.4. Evren ve Örneklem

Bu çalışma; KOSGEB tarafından, Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illeri özelinde, girişimcilere verilen İleri Girişimcilik desteklerinin etkinliği, katkısallığı ve yerindeliği konusu incelendiğinden, çalışmanın alanı sayılan iller ile sınırlandırılmıştır. Bu illerin seçilmesindeki temel faktör; KOSGEB verilerine göre, Doğu Anadolu Bölgesinde İleri Girişimcilik konusunda, en etkili olan iller olması ve kurumsal imkânlar dâhilinde bu illerdeki girişimcilere ulaşmanın daha olası olmasıdır. Belirlenmiş illerde yetkili KOSGEB Müdürlüklerinden alınan bilgiye göre; çalışmanın yapıldığı tarihte KOSGEB İleri Girişimcilik Destek Programından faydalanarak işletmesini kurmuş girişimci sayısı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Yıllar bazında programdan faydalanan girişimci sayısı

<i>Şehir</i>	<i>Girişimci Sayısı</i>
Ağrı	61
Erzurum	220
Iğdır	81
Kars	58
Toplam	420

Araştırma; Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illerinde gerçekleştirildiğinden bu araştırmanın ana kütlesini: KOSGEB veri tabanına kayıtlı ve bu illerde KOSGEB İleri Girişimcilik Destek Programından faydalanarak işletmesini kurmuş girişimci işletmeler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örnekleme çerçevesi; Ağrı 61, Erzurum 220, Iğdır 81 ve Kars 58 işletme olmak üzere toplam 420 kişi oluşturmuştur. Ancak bazı işletmelerin kapanması veya adres değiştirdikten sonra ilgili müdürlüğe güncel adresini beyan etmemesi sonucu toplam 354 adet işletmeye ulaşılmış ve bu anketler değerlendirmeye alınmıştır. 450 ana kütle büyüklüğüne sahip bir çalışmada 212 örnekleme hacminin temsil gücüne sahip olduğunu Altunışık ve diğeleri (2007:155-161) tarafından belirtilmiş ve dolayısıyla bu araştırmanın örnekleme çerçevesinin ana kütle temsil gücüne sahip olduğu görülmüştü.

3.5. Anket Formunun İçeriği ve Veri Çözümleme Yöntemleri

Çalışmada kullanılan anketin hazırlanmasında, konuyla ilgili yapılmış yerli ve yabancı tez çalışmaları ile yurtiçi ve yurtdışı yayın taraması yapılmıştır. Bu tarama sonunda; Maden'in (2012) yapmış olduğu "KOSGEB Genel Destek Programının Firmalar Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi: Göller Bölgesi Uygulaması" isimli çalışmasında kullanılan ve kabul görmüş olan ölçek kullanılmış ve yapılacak analize uygun şekilde, sorular yazarlar düzenlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan Maden'in (2012)' in ölçeği, orijinal olarak; destek kullanan ve kullanmayan 2 gruba uygulandığından, 2 bölümden oluşmaktadır. Bu çalışmada ise sadece destek kullanan işletmelere uygulanacağı için sorular bu amaca uygun olarak düzenlenmiştir. Bu çalışma için düzenlenen anket dört bölüm ve 53 sorudan oluşmaktadır. Ankette yer alan dört bölümün üç tanesi; 5'li likert ölçeğinden oluşmakta ve işletmelerin destek kullanımıyla ilgili durumlarını ve memnuniyet derecelerini ölçmektedir. Bir bölüm ise demografik verileri toplayabilmek amacıyla hazırlanmıştır. 1. Bölüm 8 sorudan oluşmakta ve destek sürecinde, desteğin işletmede ki değişimini ölçmeyi amaçlamaktadır. 2. Bölüm 12 sorudan oluşmakta ve işletme açısından desteğin kullanım kolaylığı, etkililiği, yeterliliği ve şartlarının makul olup olmadığı hakkında işletmelerden bilgi toplamayı amaçlamaktadır. 3. Bölüm 11 sorudan oluşmakta ve işletmelerin destek modeli hakkındaki önerilerini sormaktadır. 4. bölüm ise demografik verileri toplamak amacıyla hazırlanan 24 sorudan oluşmaktadır.

3.6. Ölçeklerin Geçerlilik ve Güvenirliği

Ölçeklerin geçerliliğini ve güvenirliliğini değerlendirmek için Keşfedici Faktör Analizi (KFA) gerçekleştirilmiştir. Oluşturulan boyutların güvenirliliğini ve iç tutarlılığını değerlendirmek için Cronbach'ın Alfa (α) değerleri, Bileşik Güvenirlik (CR: Composite Reliability) ve Ortalama Varyans (AVE: Average Variance Explained) hesaplanmıştır ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre; boyutlar güvenilir ve işler içsel tutarlığa sahiptir (Field, 2009:415-417; Nunally, 1970:135; Zeller ve Karmines, 1978:110-117).

Tablo 2. Keşfedici Faktör Analizi sonuçları

<i>Boyutlar</i>	<i>Faktör Yüğü</i>	<i>α</i>	<i>CR</i>	<i>AVE</i>
Değişim1	0,402			
Değişim2	0,524			
Değişim3	0,835			
Değişim4	0,823	0,853	0,884	0,723
Değişim5	0,664			
Değişim6	0,854			
Değişim7	0,726			
Değişim8	0,693			
Etkinlik1	0,915			
Etkinlik 2	0,681			
Etkinlik 3	0,848			
Etkinlik 4	0,589			
Etkinlik 5	0,889			
Etkinlik 6	0,049	0,838	0,864	0,705
Etkinlik 7	0,859			
Etkinlik 8	0,403			
Etkinlik 9	0,921			
Etkinlik 10	0,052			
Etkinlik 11	0,802			
Etkinlik 12	0,547			
Öneri 1	0,656			
Öneri 2	0,557			
Öneri 3	0,618			
Öneri 4	0,680			
Öneri 5	0,715			
Öneri 6	0,547	0,685	0,613	0,610
Öneri 7	0,660			
Öneri 8	0,790			
Öneri 9	0,648			
Öneri 10	0,557			
Öneri 11	0,625			

3.7. Normallik Analizleri

Sayısal verilerin analizinin yapılabilmesi için gerekli şartlardan biri, verilerin normal dağılım göstermesidir. Normal dağılım, sürekli ve simetrik bir dağılım türüdür (Karagöz, 2016: 91). Birçok çok değişkenli parametrik istatistik teknik, örneklerin çok değişkenli normal dağılıma sahip ana kütlelerden geldiğini varsaymaktadır (Kalaycı, 2014:99-125). Basıklık ölçüleri, serideki birimlerin dağılımının basık, sivri veya normal olup olmadığını belirlemek için kullanılır. Bu ölçülerin amacı, değişkenlerin ortalama etrafında nasıl bir dağılım gösterdiğini ortaya koymaktır. Bir değişkenin normalleştirilmiş basıklık değerleri -3 ile +3 aralığında ise, o değişkenin değerlerinin tipik bir normal dağılımdan geldiği kabul edilir (Kalaycı 2014:99-125). Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacı ile değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Normallik analizi sonuçları

<i>Boyutlar</i>	<i>Basıklık</i>		<i>Çarpıklık</i>		<i>Cronbach's Alpha</i>
	<i>İstatistik</i>	<i>Std. Hata</i>	<i>İstatistik</i>	<i>Std. Hata</i>	
Değişim	-0,182	0,110	1,282	0,265	0,858
Etkinlik	0,671	0,130	0,090	0,259	0,838
Öneri	0,290	0,120	1,629	0,278	0,822

Ölçekte ki değişim, etkinlik ve öneri boyutlarının Skewness ve Kurtosis değerlerinin -3 ile + 3 arasında değerler aldığı, Cronbach's Alfa değerinin ise 0,858 olduğu görülmektedir. Kalaycı (2008:405) ve Altunışık ve diğerleri (2007:233)'e göre bu boyuttaki verilerin normal dağıldığı ve yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan İşletmelerin Tanıtıcı Bilgilerine Yönelik Bulgular

Araştırmaya katılan işletmelerin verdiği cevaplara göre; işletmenin türü, işletmenin kaç yıldır faaliyette olduğu, işletmenin hangi ilde kurulduğu, işletmede çalışan eleman sayısı, işletme sahibinin yaşı, işletme sahibinin cinsiyeti, işletme sahibinin eğitim durumu, işletmenin pazar türü, işletmenin ortalama yıllık satış rakamı ilişkin elde edilen sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 4. Tanıtıcı bilgilere ilişkin bulgular

<i>Boyutlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>İşletmenin Türü</i>		
Şahıs	224	63,3
Limited Şirket	130	36,7
<i>İşletmenin Faaliyet Yılı</i>		
0-2 yıl arası	245	69,2
3-5 yıl arası	106	29,9
6 yıl ve üzeri	3	0,9
<i>İşletmenin Kurulduğu İl</i>		
Ağrı	53	15,0
Erzurum	177	50,0
İğdır	75	21,2
Kars	49	13,8
<i>İşletmede Çalışan Sayısı</i>		
0-9 arası	345	97,5
10-49 arası	8	2,3
50-249 arası	1	0,2
<i>İşletme Sahibinin Yaşı</i>		
18-30 arası	75	21,2
30-50 arası	272	76,8
50 üzeri	7	2,0
<i>İşletme Sahibinin Cinsiyeti</i>		
Kadın	44	12,4
Erkek	310	87,6
<i>İşletme Sahibinin Eğitim Durumu</i>		
İlköğretim	45	12,7
Lise	264	74,6
Üniversite	41	11,6
Lisansüstü	4	1,1
<i>İşletmenin Pazar Türü</i>		
İl İçi	96	27,1
İl Dışı	249	70,3
Yurt Dışı	9	2,6
<i>Ortalama Yıllık Satış Rakamı</i>		
100.000 TL altı	50	14,1
100.000 TL – 500. 000 TL arası	217	61,3
500.000 TL üzeri	87	24,6

Tablo 4'e göre; İşletmesini Şahıs statüsünde kuranların sayısı 224 (%63,3'ü), İşletmesini Limited şirket statüsünde kuranların sayısı 130 (%36,7' ü) olduğu görülürken, İşletmesi 0-2 yıldır faaliyette olanların sayısı 245 (%69,2 si), İşletmesi 6 ve üzeri yıldır faaliyette olanların sayısının 3 (%0,9'u) olduğu görülmektedir. İşletmesini Erzurum ilinde kurmuş ve çalışmaya dâhil olmuş işletmelerin sayısı 177 (%50' si), İşletmesini Kars ilinde kurmuş ve çalışmaya dâhil olmuş işletmelerin sayısı 49 (%13,8' i) olduğu görülürken, 0-9 arası çalışanı olan 345 işletme (%97,5), 50-249 arası çalışanı olan 1 işletme (%0,2), olduğu görülmektedir. Yine tabloya göre, 30-50 yaş aralığında 272 kişi (%76,8), 50 yaş ve üzeri olan 7 kişi (%2), olduğu görülürken, işletme Sahibinin 44 kişinin (%12,4) kadın, 310 kişinin (%87,6) erkek olduğu görülmektedir. İşletme sahibinin eğitim durumuna göre lise mezunu olanların 264 kişi (%74,6), lisansüstü eğitime sahip olanların ise 4 kişi (%1,1) olduğu görülürken, İl dışı pazara sahip olan 249 işletme (%70,3), Yurt dışı pazara sahip olan ise 9 işletme (%2,6) olduğu görülmektedir. Ortalama yıllık satış rakamları 100.000 TL altı olan 50 işletme (%14,1), Ortalama yıllık satış rakamları 100.000 TL- 500. 000 TL arasında olan 217 işletme (%61,3), olduğu görülmektedir.

4.2. İleri Girişimcilik Destek Programının İşletmelerde Meydana Getirdiği Değişime İlişkin Frekans Analizleri

Araştırmaya katılanların verdiği cevaplara göre; İleri Girişimcilik Desteğinin işletmede meydana getirdiği değişimle ilgili bilgilere ilişkin elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. İleri Girişimcilik Destek Programının İşletmelerde Meydana Getirdiği Değişime İlişkin Bulgular

Boyutlar	Frekans	Yüzde
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Çalışan Sayısı</i>		
Önemli derecede azaldı	5	1,4
Orta derecede azaldı	11	3,1
Yaklaşık olarak aynı kaldı	99	28,0
Orta derecede arttı	232	65,5
Önemli derecede arttı	7	2,0
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ürün Çeşidi Sayısı</i>		
Önemli derecede azaldı	4	1,1
Orta derecede azaldı	7	2,0
Yaklaşık olarak aynı kaldı	245	69,2
Orta derecede arttı	68	19,2
Önemli derecede arttı	30	8,5
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Tedarikçi Sayısı</i>		
Önemli derecede azaldı	7	2,0
Orta derecede azaldı	152	42,9
Yaklaşık olarak aynı kaldı	75	21,2
Orta derecede arttı	89	25,1
Önemli derecede arttı	31	8,8
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ortalama Üretim Miktarı (Adet, Ton, Kg, vb.)</i>		
Önemli derecede azaldı	10	2,8
Orta derecede azaldı	8	2,3
Yaklaşık olarak Aynı Kaldı	25	7,1
Orta derecede arttı	233	65,8
Önemli derecede arttı	78	22,0
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ortalama Satış Miktarı (TL)</i>		
Önemli derecede azaldı	6	1,7
Orta derecede azaldı	9	2,5
Yaklaşık olarak aynı kaldı	25	7,1
Orta derecede arttı	273	77,1
Önemli derecede arttı	41	11,6
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ortalama Müşteri Sayısı</i>		
Önemli derecede azaldı	6	1,7
Orta derecede azaldı	13	3,7
Yaklaşık olarak aynı kaldı	153	43,2
Orta derecede arttı	86	24,3
Önemli derecede arttı	96	27,1
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ürün Kalitesi</i>		
Önemli derecede azaldı	3	0,8
Orta derecede azaldı	7	2,0
Yaklaşık olarak aynı kaldı	136	38,4
Orta derecede arttı	113	31,9
Önemli derecede arttı	95	26,9
<i>İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde Ürünlerinizi Sattığınız İl veya Ülke Sayısı</i>		
Önemli derecede azaldı	3	0,8
Orta derecede azaldı	6	1,7
Yaklaşık olarak aynı kaldı	232	65,5
Orta derecede arttı	42	11,9
Önemli derecede arttı	71	20,1

Tabloya göre; ileri girişimcilik desteği sürecinde çalışan eleman sayısının; önemli ölçüde azaldığını belirten 5 işletme (%1,4), orta derecede arttığını belirten 232 işletme (%65,5) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde ürün çeşidi sayısının; önemli ölçüde azaldığını belirten 4 işletme (%1,1), yaklaşık olarak aynı kaldığını belirten 245 işletme (%69,2) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde tedarikçi sayısının; önemli ölçüde azaldığını belirten 7 işletme (%2), orta derecede azaldığını belirten 152 işletme

(%42,9) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde ortalama üretim miktarının adet, ton, kg, vb. bazında; orta derecede azaldığını belirten 8 işletme (%2,3), orta derecede arttığını belirten 233 işletme (%65,8) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde ortalama satış miktarının tutar (tl) bazında; önemli ölçüde azaldığını belirten 6 işletme (%1,7), orta derecede arttığını belirten 273 işletme (%77,1) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde ortalama müşteri sayısının önemli ölçüde azaldığını belirten 6 işletme (%1,7), yaklaşık olarak aynı kaldığını belirten 153 işletme (%43,2) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde ürün kalitesinin önemli ölçüde azaldığını belirten 3 işletme (%0,8), yaklaşık olarak aynı kaldığını belirten 136 işletme (%38,4) olduğu görülmektedir. İleri girişimcilik desteği sürecinde işletmelerin ürünlerini sattığı il veya ülke sayısının; önemli ölçüde azaldığını belirten 3 işletme (%0,8) yaklaşık olarak aynı kaldığını belirten 232 işletme (%65,5) olduğu görülmektedir.

4.3. Ölçeğin Ortalama Analizi

Araştırmada kullanılan anket ölçeğinde yer alan ifadelerle ait soruların ortalamalar ve standart sapmaları SPSS paket programında analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 6'da ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 6. Ölçeğin ortalama analizi

<i>Boyutlar</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>
<i>İşletmedeki Değişim</i>		
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde işletmedeki ortalama üretim miktarı (Adet, Ton, Kg, vb.) arttı	4,062	0,872
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde işletmedeki ortalama satış miktarı (TL) arttı	3,985	0,754
İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde işletmede ki ürün kalitesi arttı	3,819	0,881
İleri Girişimcilik Desteği Sürecinde işletmede ki ortalama müşteri sayısı arttı	3,714	0,961
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde işletmede ki çalışan sayısı arttı	3,635	0,647
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde ürünlerinizi sattığınız il veya ülke sayısı arttı	3,485	0,858
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde işletmedeki ürün çeşidi sayısı arttı	3,319	0,703
İleri Girişimcilik Desteği sürecinde işletmedeki tedarikçi sayısı arttı	3,000	1,151
<i>Destek Etkinliği</i>		
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen performans desteğini kullanmak kolaydı	4,299	0,839
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen makine-teçhizat-yazılım desteğini kullanmak kolaydı	4,164	0,872
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen kuruluş desteğini kullanmak kolaydı	3,975	1,215
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen kuruluş desteği için konulan şartlar makuldü	3,557	0,601
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen makine-teçhizat-yazılım desteği için konulan şartlar makuldü	3,260	0,686
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen performans desteği için konulan şartlar makuldü	3,198	0,970
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen makine-teçhizat-yazılım desteği işletmenin hayatta kalabilmesi için etkili oldu	3,079	1,154
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen kuruluş desteği işletmenin hayatta kalabilmesi için etkili oldu	2,822	1,232
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen performans desteği işletmenin hayatta kalabilmesi için etkili oldu	2,819	1,202
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen makine-teçhizat-yazılım desteği işletmenizin hayatta kalabilmesi için yeterliydi	2,277	1,389
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen performans desteği işletmenizin hayatta kalabilmesi için yeterliydi	2,243	1,350
İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen kuruluş desteği işletmenizin hayatta kalabilmesi için yeterliydi	2,082	1,200
<i>Desteğe İlişkin Öneri</i>		
İleri Girişimcilik Desteğinde hammadde desteği de verilmelidir	4,836	0,427
İleri Girişimcilik Desteğinde Faizsiz kredi desteği arttırılmalıdır	4,661	0,697
İleri Girişimcilik Desteği, işi kurmadan önce sermaye olarak verilmelidir	4,079	1,479
İleri Girişimcilik Desteğin' de Online Başvuru sistemi karmaşıktı	3,590	1,340
İleri Girişimcilik Desteğinde Makinelerin 2 yıl satılmama şartı kaldırılmalıdır	3,381	1,698
İleri Girişimcilik Desteğini kullanırken bürokratik işlemler fazlaydı	3,331	1,005
İleri Girişimcilik Desteğini kullanırken doldurulacak formlar karışıktı	3,257	0,972
İleri Girişimcilik Desteğin' den yeterince haberdar olamadım	2,904	1,431
İleri Girişimcilik Desteğini kullanırken istenilen şartlar ağırdı	2,757	0,791

Tablo 6'a göre desteğin işletmelerde değişim boyutundaki en yüksek değer "İleri girişimcilik desteği sürecinde işletmede ki ortalama üretim miktarı ne ölçüde değişti" sorusu olarak görülmektedir ($\bar{X}=4,062$, $SS\pm 0,872$). İkinci yüksek değer "İleri girişimcilik desteği sürecinde işletmede ki ortalama satış miktarı ne ölçüde değişti" ($\bar{X}=3,985$, $SS\pm 0,754$) sorusu olarak görülmektedir. Üçüncü yüksek değer ise "İleri girişimcilik desteği sürecinde işletmede ki ürün kalitesi ne ölçüde değişti" ($\bar{X}=3,819$, $SS\pm 0,881$) ifadesidir. Destek etkinliği boyutundaki en yüksek değer "İleri girişimcilik desteği kapsamında verilen performans desteğini kullanmak kolay mıydı" ($\bar{X}=4,299$, $SS\pm 0,839$) ifadesi yer almaktadır. Destek etkinliği boyutundaki ikinci yüksek değer "İleri girişimcilik desteği kapsamında verilen makine-teçhizat-yazılım desteğini kullanmak kolay mıydı?" ($\bar{X}=4,164$, $SS\pm 0,872$) ifadesidir. Üçüncü yüksek değer ise "İleri Girişimcilik Desteği kapsamında verilen kuruluş desteğini kullanmak kolay mıydı?" ($\bar{X}=3,975$, $SS\pm 1,215$) ifadesidir. Öneri boyutunda ki en yüksek değer "İleri girişimcilik desteğinde hammadde desteği de verilmelidir" ($\bar{X}=4,836$, $SS\pm 0,427$) ifadesi olarak görülürken, ikinci en yüksek değer "İleri girişimcilik desteğinde faizsiz kredi desteği artırılmalıdır" ($\bar{X}=4,661$, $SS\pm 0,697$) ifadesi olarak hesaplanmıştır. Öneri boyutunda ki üçüncü yüksek değer ise "İleri girişimcilik desteği, işi kurmadan önce sermaye olarak verilmelidir" ($\bar{X}=4,079$, $SS\pm 1,479$) ifadesi olarak hesaplanmıştır.

4.4. Destek Boyutlarının İşletmelerin Faaliyet Sürelerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

Destek boyutları ile işletmelerin faaliyet yılları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amacı ile kurulan araştırmanın hipotezi H_1 tek yönlü Varyans analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Destek boyutlarının işletmelerin faaliyet sürelerine göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi

	Ortalamalar			F	P	Fark Olan Gruplar
	0-2 Yıl (1)	3-5 Yıl (2)	6 Yıl ve Üzeri (3)			
Değişim	3,540	3,867	2,125	22,191	0,000	1-2; 1-3; 2-3
Etkinlik	3,069	3,245	3,916	4,102	0,017	1-3
Öneri	3,528	2,855	2,909	46,243	0,000	1-3

Tablo 7 incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($F=22.191$, 4.102 , 46.243 , $p<0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Çoklu Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi neticesinde farklılığın değişim boyutunda 0-2 yıl, 3-5 yıl ve 6 yıl ve üzeri arasında ($p=0.000$, $\bar{X}=3,867$); etkinlik boyutunda 0-2 yıl ile 6 yıl ve üzeri arasında ($p=0.017$, $\bar{X}=3,916$); öneri boyutunda 0-2 yıl ile 6 yıl ve üzeri arasında ($p=0.000$, $\bar{X}=3,528$) olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile işletmelerin faaliyet süreleri ile ileri girişimcilik destek boyutları arasında anlamlı bir farkın olduğu söylenebilir. Bundan dolayı araştırmanın hipotezi olan " H_1 Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin faaliyet sürelerine göre farklılaşmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir.

4.5. Destek Boyutlarının İşletmelerin İhracat Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi

Destek sürecinde ileri girişimcilik destek boyutları ile işletmelerin ihracat durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını test etmek amacı ile oluşturulan araştırmanın hipotezi H_2 bağımsız değişkenler t-testi ile test edilmiştir. Yapılan analiz Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Destek boyutlarının işletmelerin ihracat durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi

	Ortalamalar		F	P
	İhracat Yapan	İhracat Yapmayan		
Değişim	3,451	3,243	13,880	0,490
Etkinlik	3,338	3,058	6,914	0,001
Öneri	3,506	3,134	0,267	0,042

Tablo 8 incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($F=13.880$, 6.914 , 0.267 , $p<0,05$). İhracat durumlarının en çok hangi boyutta farklılaştığını tespit etmek amacı ile ortalamalara bakılmıştır. Buna göre ihracat yapan işletmelerin öneri boyutunda daha anlamlı farklılaştığı söylenebilir ($p=0.042$, $\bar{X}=3,506$). Bundan dolayı araştırmanın hipotezi olan " H_2 Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin ihracat durumuna göre farklılaşmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir.

4.6. Destek Boyutlarının İllere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizi

Destek boyutları ile araştırmaya dâhil edilen iller arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amacı ile kurulan araştırmanın hipotezi H_3 tek yönlü Varyans analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. İleri Girişimcilik Destek boyutlarının illere göre karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA analizi

	Ortalamalar				F	P	Fark Olan Gruplar
	Ağrı (1)	Erzurum (2)	İğdir (3)	Kars (4)			
Değişim	4,375	3,461	3,476	3,653	44,754	0,022	1-2; 2-3; 3-4
Etkinlik	3,588	3,037	2,894	3,552	19,554	0,035	2-3; 3-4; 2-4
Öneri	3,881	3,736	3,381	2,673	47,623	0,018	2-3; 3-4;

Tablo 9 incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir (F= 44.754, 19.554, 47.623, p<0,05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Çoklu Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi neticesinde farklılığın tüm boyutlarda Ağrı ile Erzurum, Erzurum ile İğdir, İğdir ile Kars arasında olduğu tespit edilmiştir. Yine yapılan değerlendirmede Ağrı ilinin diğer illere göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu (\bar{X} =4.375, \bar{X} =3.588, \bar{X} =3.881) görülmektedir. Bundan dolayı araştırmamızın hipotezi olan "**H₃** Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri illere göre farklılaşmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir.

4.7. Destek Boyutlarının İşletmelerin Patent Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi

Destek boyutları ile işletmelerin patent durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amacı ile kurulan araştırmamızın hipotezi **H₄** tek yönlü Varyans analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. İleri Girişimcilik Destek boyutlarının işletmelerin patent durumlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-Testi

	Ortalamalar		F	P
	Patenti Olan	Patenti Olmayan		
Değişim	4,257	3,594	0,478	0,618
Etkinlik	3,846	3,108	2,223	0,745
Öneri	3,745	3,608	6,819	0,669

Tablo 10 incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir (F= 0.478, 2.223, 6.819, p>0,05). Bundan dolayı araştırmamızın hipotezi olan "**H₄** Desteğe ilişkin memnuniyet düzeyleri işletmelerin patent durumlarına göre farklılaşmaktadır" hipotezi reddedilmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemizde; mevcut şirketlerin %99' unu teşkil eden ve istihdamın %77' sini bünyesinde barındıran KOBİ' ler ekonominin önemli yapı taşları olarak kabul edilmektedirler. KOBİ'lerin önemi günümüzde herkes tarafından net bir şekilde anlaşılmış ve bu minval üzere çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu çalışmalar yapılırken KOBİ'lerin istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek, etkin ve katkısallık derecesi yüksek olacak şekilde destekler tasarlanmalı ve KOBİ'lere en az uğraşla bu destekleri vererek ulusal rekabette güçleri arttırılmalıdır. İşsizlik, ihracat, kayıtlı ekonomi, vergi tahsilatı gibi ülkenin resmi ekonomi otoritelerinin iyileştirme çabası içerisinde oldukları sorunsalların tamamı KOBİ'lerle ilgili olup, KOBİ kavramı politika yapımcıları da bu yönüyle çok yakından ilgilendirmektedir.

5.1. Genel Değerlendirme

Araştırma kapsamında çarpıcı sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre girişimcilerin işletmelerini çoğunlukla şahıs işletmesi statüsünde kurduğu görülmektedir. Bunun nedeni şahıs işletmesinin kuruluş işlemlerinin daha kolay ve hızlı, maliyetinin ise daha az olmasıdır. Bu durum işletme kuruluşu aşamasında bir sakıncası olmamakla beraber, ilerleyen zamanlarda işletmenin kurumsallaşması sürecinde olumsuz etkilere sebep olabilecektir. Bu nedenle ilk döneminde şahıs işletmesi statüsünde kurulan işletmelerin daha sonra tüzel kişiliğe haiz işletme türlerine geçiş yapmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. İleri girişimcilik desteğinin 20.02.2020 tarihinde yürürlüğe alınmış olmasıdır. Bu tarihten önce pilot olarak "girişimciliği geliştirme destek programı" kapsamındaki "yeni girişimci programı" adı altında, alt program olarak uygulanmış ve 2020 yılında ise müstakil bir destek olarak yürürlüğe alınmıştır. Alt program olarak uygulandığı yıllarda desteğin bilinirliğinin az olması sebebiyle destekten yararlanan girişimci sayısı da az olmuş fakat 2019 yılında destek miktarlarının da arttırılmasıyla bu desteğe olan başvuru artmıştır. İleri girişimcilik desteği kurulan işletmelerin %30 a yakın bir kısmının, işletmelerin en zorlu dönemleri olan ilk 2 yılını atlatabilmiş olmaları bu desteğin katkısallığının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte 0-2 yıl arasında olan işletmelerin ne kadarının hayatına devam edeceğinin takip edilmesi gerekmektedir. Girişimcilerin işletmelerini çoğunlukla 30-50 yaş aralığında kurduğu görülmektedir. Bunun nedeni ülkemizde hemen hemen tüm gençlerin ilk olarak kamu sektöründe iş araması, daha sonra düzenli bir maaşının olacağı masa başı iş istemesinden dolayı girişimciliğin tercih edilme sırasının sonlarda olması ve

gençlerin iş hayatına atılmalarının okul, askerlik, vb. gibi nedenlerden dolayı gecikmesi olduğu düşünülmektedir. Bu durum girişimciliği seçen gençlerin bu işi daha istekli yapmasının önünde engel teşkil etmektedir. İşletme kuran girişimcilerin çoğunlukla lise mezunu olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ülkemizde yeterince eğitim fırsatı bulmayanların genellikle beden işçisi olarak çalışması, üniversite ya da daha üst seviyede eğitim alanların ise genellikle kamu sektörü ya da beyaz yakalı işleri tercih etmesi olarak düşünülmektedir. Bu durum girişimciliği seçen gençlerin bu işi daha nitelikli ve bilimsel yöntemlerle yapmasını engellemektedir. Bundan dolayı girişimci işletmelerin yönetimi daha geleneksel kalmaya mahkûm olmaktadır.

İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin büyük çoğunluğunun destek süreci olarak tanımlanan işletmenin ilk 2 yılında çalışan sayısının orta derecede arttığını bildirdiği görülmektedir. Bu süreçte ise çalışan sayısının azaldığını bildiren işletme sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak KOSGEB ileri girişimcilik desteği'nin istihdam üzerindeki doğrudan ya da dolaylı olumlu etkisi gösterilebilir. Bu durum İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin daha fazla istihdam sağlamasıyla sonuçlanacaktır. Böylelikle ekonomi politikalarında en önemlilerinden biri olan işsizlikle mücadele amacı daha etkin bir şekilde yerine getirilmiş olacaktır. İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin büyük çoğunluğunun destek süreci olarak tanımlanan işletmenin ilk 2 yılında ortalama üretim miktarının adet, ton, kg, vb. bazında orta derecede arttığını bildirdiği görülmektedir. Bu süreçte ise ortalama üretim miktarının adet, ton, kg, vb. bazında azaldığını bildiren işletme sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak KOSGEB ileri girişimcilik desteği'nin üretim miktarı üzerindeki doğrudan ya da dolaylı olumlu etkisi gösterilebilir. Bu durum İleri Girişimcilik Desteği olarak kurulan işletmelerin daha fazla üretim yapmasıyla sonuçlanabilir. Böylelikle ekonomi politikalarının başında gelen kendi kendine yetebilme kabiliyeti sonrasında ihracatı ve dolayısıyla cari açığın azaltılması ve milli hasılanın artırılması amacı daha etkin bir şekilde yerine getirilmiş olacaktır. İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin büyük çoğunluğunun destek süreci olarak tanımlanan işletmenin ilk 2 yılında ortalama kalitesinin yaklaşık olarak aynı kaldığını veya orta derecede arttığını bildirdiği görülmektedir. Bu süreçte ise ürün kalitesinin azaldığını bildiren işletme sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak KOSGEB ileri girişimcilik desteği içinde sunulan makine teçhizat desteğinin olumlu etkisi gösterilebilir. Bu durum İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin daha kaliteli üretim yapmasıyla alıcıların yabancı ürünü tercih etmek yerine yerli mallara yönlendirecek ve girişimci önce iç pazarda sonrasında da dış pazarda daha büyük pazar payını almasıyla sonuçlanabilir. İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin büyük çoğunluğunun ileri girişimcilik desteği kapsamında verilen kuruluş desteğinin hiç yeterli olmadığı veya kısmen yeterli olduğunu bildirdiği görülmektedir. Bu süreçte ise ileri girişimcilik desteği kapsamında verilen kuruluş desteğinin yeterli olduğunu bildiren işletme sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bunun nedeni olarak ileri girişimcilik desteği kapsamında verilen kuruluş desteğinin günümüz şartlarında (enflasyonist ortam ve destek rakamlarının hiç güncellenmemiş olması) kuruluş maliyetlerinin çok altında kalmış olması gösterilebilir. Bu durum girişimcinin işletmesini kurması için KOSGEB'ten alacağı desteğin enflasyon karşısında görece azalması ve girişimcinin ödeyeceği payın buna paralel olarak artması anlamına gelmektedir. İleri girişimcilik desteği olarak kurulan işletmelerin büyük çoğunluğunun ileri girişimcilik desteği kapsamında verilen performans desteğinin hiç yeterli olmadığını bildirdiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak işletmelerde en önemli gider kalemleri arasında personel maliyetlerinin yer alması ve ileri girişimcilik desteği kapsamında verilen performans desteğinin; günümüz şartlarında (olağanüstü maaş artışları, sigorta giderlerinde ki artışlar, enflasyonist ortam ve destek rakamlarının hiç güncellenmemiş olması) işletme maliyetlerinin çok altında kalmış olması gösterilebilir.

5.2. Kamuya Yönelik Öneriler

Araştırmaya yönelik öneriler ise şunlardır:

- Bu desteklerin girişimci ve KOBİ'lere verilirken bürokrasi ve mevzuat kısıtlarından arındırılmış yöntemlerle sunulmalıdır.
- Verilen destek kalemleri yelpazesinin genişletilmesi gerektiği girişimci ve KOBİ'lerin ihtiyaçlarına daha fazla hitap edecek bir hale getirilmelidir.
- Girişimcilik desteklerine işletmelerin tür değişikliğini kolaylaştıracak "Kurumsallaşma Modülünün" eklenmesi ile işletmeler, türünü bürokratik engellere takılmadan rahatlıkla değiştirebileceklerdir.
- Girişimcilik desteklerinde, destek olarak kapanmış işletmelere yönelik bir izleme sistemi eklenmesi ile birlikte kapanan işletmelerin kapanma sebepleri ortaya konulabilecektir. Çıkan sonuçlara göre desteğe geri besleme yaparak, desteğin zayıf ve yetersiz olan kısımlarına takviye yapılabilecektir. Bu takviye sonucunda, aynı sebepten kapanabilecek işletmelere erken destek sağlanarak bu zayıf yön giderilmiş olacaktır.
- Girişimcilik desteklerine gençleri özendirerek ayrıcalıklar eklenmesi diğer bir önemli öneridir. Eğitim aldığı alanda bir işi kuracak genç girişimcilere daha yüksek destekler verilerek ve bu desteklerin de daha ziyade sermaye desteği olarak kullanılarak, mezun olduktan hemen sonra iş hayatına

atılmaları teşvik edilmelidir. Bu durumun hem gençlerin girişimci olarak ekonomik yaşamda daha çok rol almasına sebep olacağı hem de kamu ve beyaz yaka gibi alanlarda yaşanan yığılmanın önüne geçeceği düşünülmektedir.

- Girişimcilik desteklerine ihracata açılmayı kolaylaştıracak ve teşvik edecek modüllerin eklenmesi girişimcilerin iş kurma planlarını en başından ihracata yönlendireceğini düşündürmektedir. Öyle ki bu destek içerisinde en büyük paylardan biri bu alana aktarılmalıdır. Çünkü bir ülke ekonomisinin gerçek anlamda büyümesi, yaptığı ihracat miktarıyla doğrudan ilişki içerisindedir.
- Destek veren kurumların, duyuru çalışmalarını arttırması ve hedef kitlelerine ulaşabilmek için sık sık ve düzenli toplantılar düzenlemesi bilinirlik açısından yerinde olacaktır.
- Girişimcilik desteklerinde üst limit uygulamasından vazgeçilip, oranlı destek (desteklenecek makinenin belli bir oranının üst limitlere takılmadan KOSGEB tarafından desteklenmesi, kalan kısmının ise girişimci tarafından karşılanması) uygulamasına geçilmesi destek üst limitinin her yıl enflasyon oranı ölçüsünde otomatik olarak arttırılması girişimciliğin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir.
- Girişimcilik desteklerinde; verilen desteğin daha çok kuruluş sermayesi olarak sağlanması ise bir diğer öneridir. Bu sayede sermaye eksikliğinden dolayı girişimde bulunamayan girişimcilerin sayısı azalırken, girişimcilerin ellerindeki öz kaynaklar ise işletmeyi ayakta tutma amacıyla kullanılacağından, girişimlerin ömürleri ve başarı potansiyelleri daha yüksek olacaktır.
- Girişimcilik desteklerinde istihdama yönelik verilen desteklerin daha cazip hale getirilmesi ile birlikte hem ülkedeki işsizlik azalacak hem de girişimci emeğini işletmenin gelişmesi yönünde daha stratejik alanlarda kullanabilecektir. Bu şekilde verilecek destekler işletmenin zaten istihdam edeceği personellere yönelik değil, sektör ortalamaları belirlenerek bu ortalamanın üzerinde yapacağı ek istihdama yönelik olması daha yerinde olacaktır.
- Girişimcilik desteklerinde üretime yönelik verilen desteklerin daha cazip hale getirilmesi diğer bir öneridir. Bu sayede girişimcilik ekosistemi imalat odaklı hale gelecek ve bunun ardından hem ülkedeki ithalat azalıp ihracat artacak hem de zincirleme olarak milli gelir artışında, enflasyonun düşürülmesinde, işsizliğin azaltılmasında doğrudan ve dolaylı olumlu etkiler görülecektir. Bu desteğin kullanılması sırasında ise her il için ayrı ayrı belirlenecek sektörlerin desteklenmesi ve ülkenin sanayide dezavantajlı olan bölgelerine özel destek modellerinin uygulanması yerinde olacaktır.
- Girişimcilik desteklerinin kuruluşa yardımcı olacak şekilde düzenlenmesi bir diğer önemli öneridir. Bu şekilde verilen desteklerde, hibe uygulaması yerine, orta ve uzun vadeli, düşük faizli ya da faizsiz kredi imkânları şeklinde verilmesi hem destek veren kurumların bütçelerinin sürdürülebilirliği açısından olumlu bir etki yapacak hem de destek almak isteyen kötü niyetliler açısından daha caydırıcı olacaktır. Ayrıca girişimciler açısından daha katkısız ve onları planlamaya yönlendirecek bir destek olacağı düşünülmektedir.
- Girişimcilik desteklerinde teçhizat ve makinelerin 2 yıl satılmama şartların kaldırılması ve hatta makine parkuru ve teknoloji yenileme faaliyetlerinin özendirilmesi yerinde olacağı düşünülmektedir. Kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi adına; destekle alınan makinenin teknoloji veya kapasite olarak daha üstünün alınması gibi şartlar getirilebilir.

Bu çalışma; KOSGEB tarafından, Ağrı, Erzurum, Iğdır ve Kars illeri özelinde, girişimcilere verilen İleri Girişimcilik desteklerinin etkinliği, katkısallığı ve yerindeliği konusu incelendiğinden, çalışmanın alanı sayılan iller ile sınırlandırılmıştır. Bu illerin seçilmesindeki temel faktör; KOSGEB verilerine göre, Doğu Anadolu Bölgesinde İleri Girişimcilik konusunda, en etkili olan iller olması ve kurumsal imkânlar dâhilinde bu illerdeki girişimcilere ulaşmanın daha kolay olmasıdır.

Yazar Katkıları / Author Contributions

Yazar 1: Literatür taraması, Kavramsallaştırma, Metodoloji, Veri Derleme, Analiz, Makale Yazımı-rijinal taslak *Yazar 2:* Modelleme, Makale Yazımı-inceleme ve düzenleme

Author 1: Literature review, Conceptualization, Methodology, Data Curation, Analysis, Writing-original draft

Author 2: Modelling, Writing-review and editing

Çatışma Beyanı / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

No potential conflict of interest was declared by the authors.

Fon Desteği / Funding

Bu çalışmada herhangi bir resmi, ticari ya da kâr amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği alınmamıştır.

Any specific grant has not been received from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards

Bu çalışma için Iğdır Üniversitesi Etik Kurulu'nun 03.07.2024 tarihli ve 20 numaralı kararı ile onay alınmıştır. For this study, the approval of the Ethics Committee Iğdir University was obtained with the decision dated 03.07.2024 and numbered 20.

Etik Beyanı / Ethical Statement

Yazarlar tarafından bu çalışmada bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilmiştir.

It was declared by the authors that scientific and ethical principles have been followed in this study and all the sources used have been properly cited.

Yazarlar, Verimlilik Dergisi'nde yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

The authors own the copyright of their works published in Journal of Productivity and their works are published under the CC BY-NC 4.0 license.

KAYNAKÇA

- Abacı, H. (2015). "Türkiye'de KOBİ'lerin Gelişimi ve Yeri, KOBİ'lere Sağlanan Teşvik ve Desteklerin Ürün Kalitesi, Ürün Yeniliği ve Karlılık Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: Afyonkarahisar Küçük Sanayi Sitesi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007). "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı", Sakarya Yayıncılık, İstanbul.
- Ar, M. (2009). "KOBİ'lere Verilen Teşvik ve Destekler Kapsamında KOSGEB Konya Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Bilen, A., Solmaz, H. (2014). "KOBİ'lere Sağlanan Finansal Desteklerde KOSGEB'in Rolü ve Diyarbakır Uygulaması", Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(8), 53-72.
- Blawatt, K. (1995). "Defining the Entrepreneur: A Conceptual Model of Entrepreneurship", In Colloque du Conseil Canadien de la PME et de L'entrepreneuriat.
- Burns, T. (2016). "The BBC: Public Institution and Private World", Macmillan, New York.
- Cao, Z. ve Shi, X. (2021). "A Systematic Literature Review of Entrepreneurial Ecosystems in Advanced and Emerging Economies", *Small Business Economics*, 57, 75-110.
- Casson, M. (1982). "The Entrepreneur: An Economic Theory", Barnes & Noble Books, Totowa, New Jersey.
- Cunningham, J.B. ve Lischeron, J. (1991). "Defining Entrepreneurship", *Journal of Small Business Management*, 29(1), 45-61.
- Çiçek, D. (2018). "Social Media Entrepreneurship", *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 10-17.
- Drucker, P.F. (1986). "Management: Tasks, Responsibilities, Practices", Harper Collins, London. (pp. 220-232)
- Duran, M. (2003). "Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları", Hazine Müsteşarlığı, Ankara.
- Dutta, N., Roy, S. ve Sobel, R.S. (2009). "Does a Free Press Nurture Entrepreneurship", Department of Economics, West Virginia University.
- Farinha, L., Lopes, J., Bagchi-Sen, S., Sebastião, J. ve Oliveira, J. (2020). "Entrepreneurial Dynamics and Government Policies to Boost Entrepreneurship Performance", *Socio-Economic Planning Sciences*, 100950.
- Feranita, V.N., Nugraha, A. ve Sukoco, A.S. (2019). "The Role of Government Support for Innovation and Performance of SMEs", *Politico*, 19(2), 124-136.
- Field, A. (2009) "Discovering Statistics Using SPSS", 3rd Edition, Sage Publications Ltd., London. (pp.415-417)
- Haynie, J.M., Shepherd, D., Mosakowski, E. ve Earley, P.C. (2010). "A Situated Metacognitive Model of the Entrepreneurial Mindset", *Journal of Business Venturing*, 25(2), 217-229.
- Hills, G., ve Laforge, R. (1992). "Research at the Marketing Interface to Advance Entrepreneurship Theory", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16(3), 33-60.
- İbrahimi, A. (2006). "Türkiye ve Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere Sağlanan Destekler ve Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi'nde İmalat Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ'lere İlişkin Bir Uygulama", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kalaycı, Ş. (2014). "SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri", 6. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kalaycı, Ş. (Editör) 2008. Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayıncılık, Ankara.
- Kalkan, A. (2018). "KOBİ'lere Sağlanan Desteklerin Örgütsel Performansına Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Kandemir, T., Baykut, E. ve Avcı, A. (2017). "KOSGEB Desteklerinin Destekleri Kullanan İşletmeler Açısından Değerlendirilmesi (TR33 Bölgesi Uygulaması)", *Optimum: Journal of Economics & Management Sciences / Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 97-114.
- Karagöz, Y. (2016). "SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler", 1. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kilby, P. (1971). "Entrepreneurship and Economic Development", Houghton Mifflin, New York.
- Kolçak, M., Bilici, N. (2013). "KOBİ'lere Sağlanan Finansal Desteklerin Üretim ve İstihdama Etkileri NUTS-II TRA-I Bölgesinde Bir Uygulama", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 291-312.
- Lamoureux, S.M., Movassaghi, H. ve Kasiri, N. (2019) "The Role of Government Support in SMEs' Adoption of Sustainability", *IEEE Engineering Management Review*, 47(1), 110-114.
- Lorcu, F., ve Erduran, G.Y. (2016). "Soul of Entrepreneurship, Entrepreneurship Education", *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2(3), 1273-1287.

- Maden, S.I. (2012). "KOSGEB Genel Destek Programının Firmalar Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi", Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- McGrath, R.G. ve MacMillan, I.C. (2000). "The Entrepreneurial Mindset: Strategies for Continuously Creating Opportunity in An Age of Uncertainty", 284, Harvard Business Press.
- Nunnally, J.C. Jr. (1970). "Introduction to Psychological Measurement", McGraw-Hill, New York. (pp.135)
- Peter, O.F., Adegbuyi, O., Olokundun, A.M., Peter, O.A., Amahian, B.S. ve Ibidunni, A.S. (2018). "Government Financial Support and Financial Performance of SMEs", *Academy of Strategic Management Journal*, 17(3), 1-10.
- Romer, P. M. (1990). "Endogenous Technological Change", *Journal of Political Economy*, 98(5), 71-102.
- Safko. (2010). "The Social Media Bible: Tactics, Tools, and Strategies for Business Success", John Wiley & Sons.
- Sarıcan, T. (2018). "İğdır İlinde Girişimcilik Destek Programı İle Desteklenen ve Desteklenmeyen Girişimlerin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi ve Girişimcilik Destek Programından Yararlanacakları Belirlemede Yer ve Sektör Durumunun Yerel Belediye ve Odalarla İşbirliğinin Araştırılması", KOBİ Uzmanlık Tezi, T.C. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Iğdır.
- Smith, K.G. ve Gregorio, D.D. (2017). "Bisociation, Discovery, and the Role of Entrepreneurial Action", *Strategic Entrepreneurship: Creating A New Mindset*, (Editorler: Hitt, M.A., Ireland, R.D., Camp, S.M., Sexton, D.L.), 127-150.
- Thurik, R. ve S. Wennekers. (2001). "A Note on Entrepreneurship, Small Business and Economic Growth: Small Business and Economic Growth." ERIM Report Series Reference, (ERS-2001- 60-STR).
- Uluköy, M., Demireli, C. ve Kahya, V. (2013). KOSGEB Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması, V. International Congress on Entrepreneurship, Almati.
- Uslu, M.Z., ve Önal, Y. (2007). "Yatırım Projeleri". Karahan Kitabevi, Adana.(pp.28-46)
- Wickham, P.A. (2006). "Strategic Entrepreneurship", Pearson Education, England. (pp.348-363)
- Williams, D., Wood, M., Mitchell, J., ve Urbig, D. (2019). "Applying Experimental Methods to Advance Entrepreneurship Research: On the Need for and Publication of Experiments", *Journal of Business Venturing* 34(2), 215-223.
- Wong, K.P., Ho, P.Y. ve Autio, E. (2005). "Entrepreneurship, Innovation and Economic Growth: Evidence from GEM Data", *Small Business Economics*, 335-350.
- Zeller, R.A. ve Carmines, E.G. (1978). "Statistical Analysis of Social Data", Rand McNally College Publishing Company, Chicago.